

SOLDAAT TEGEN WIL EN DANK

door
W.J.D. van Dijck

NIJKERK - G. F. CALLENBACH

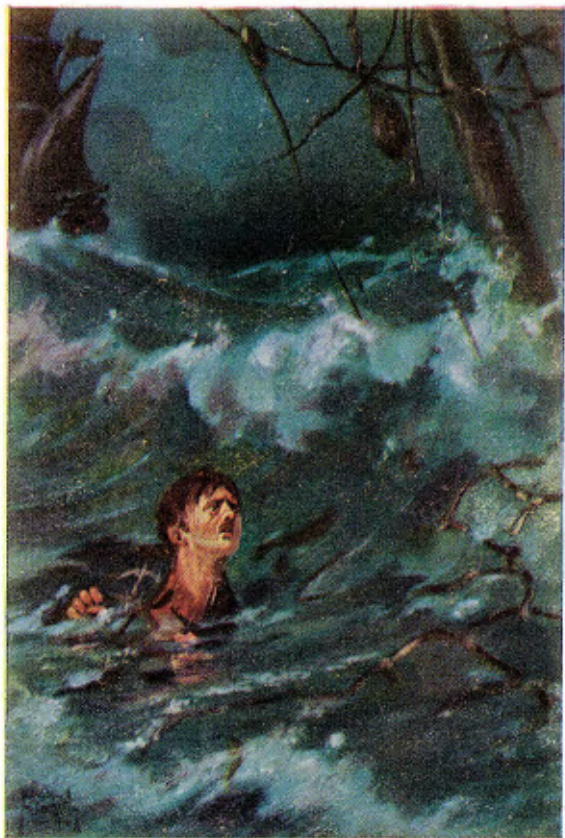
SOLDAAT TEGEN WIL EN DANK

DOOR

W. J. D. VAN DIJCK

TWEEDE DRUK

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

.... en die angst gaf hem de kracht, blz. 36

Willem van Liefland.

Ruim zestig jaren geleden woonde te Vlaardingen een eerzaam aardappelkoopman, wiens oudste zoon Willem als eerste stuurman de groote vaart bevoer en af en toe van de een of andere groote reis thuis kwam.

Het stadje Vlaardingen, mijn lezer of lezeres, is u zeker wel bekend? Wanneer gij er nooit geweest zijt, dan kent gij het zeker wel bij naam en ge denkt daarbij onmiddellijk aan de Vlaardingsche visschersvloot en aan ons nationaal gerecht, de Hollandsche haring, niet zonder reden Hollands zeebanket genoemd.

't Is een allerliefst, bedrijvig stadje, dat in de laatste jaren ook al groot gaat doen en door aanleg van nieuwe wijken met schoone villa's en wandelwegen zich snel uitbreidt.

Van Rotterdam uit bereikt ge deze bloeiende visschersplaats in twintig minuten sporens en wanneer ge den trein verlaat, ziet ge onmiddellijk voor

u de haven. 't Is een breede gracht, die in den regel vol schepen ligt, meest visschersvaartuigen, waartusschen de kleine sleepbootjes onder voortdurend gillen van hun stoomfluiten, en dikke zwarte rookwolken uitblazend, zich voortbewegen.

Aan beide zijden van de haven, waarvan de eene de Westzijhaven wordt genoemd en de andere de Oosterschekade, is een breede weg, die voor het gedeelte, dat langs de huizen loopt, is bestraat. De huizenrij aan de Westzijhaven bestaat bijna geheel uit winkels, waar allerlei scheepsbenodigdheden en victualiën te verkrijgen zijn, terwijl een aantal smalle gangetjes tusschen of in die huizen toegang verschaffen aan haring- en zoutevischpakkerijen.

Het niet bestrate gedeelte langs den havenkant wordt ingenomen door kuipers en vischverpakkers. De haring of de zoutevisch, die in de haven wordt aangebracht, wordt daar in nieuwe vaten verpakt en opnieuw ruim van zout voorzien, en duizenden bij duizenden vaten groot en klein, worden daar voor binnen- en buitenland ter verzending gereed gemaakt.

't Is te begrijpen, dat de geuren, die men daar langs wandelende opsnuift, niet doen denken aan Eau-de-Cologne of Boschviooltjes! Maar voor wie teer- en vischlucht niet afschrikken, is een wandeling langs de haven belangrijk en opwekkend. De

vroolijk wapperende wimpels van Scheveningsche bommen, Vlaardingsche loggers of hoe die schepen al heeten mogen, het schrille gefluit der stoombooten, de haast waarmede schepen worden gelost en andere weer geladen, het hameren der kuipers, dat alles vormt een bedrijvigheid, waarvan de bewoner van het platteland of van een onzer kleine provinciesteden zich moeielijk een voorstelling kan maken.

Evenwijdig met de haven wordt het stadje als het ware door midden gedeeld door de Hoogstraat, die niet ten onrechte dien naam draagt. Eigenlijk is die straat een vrij hooge dijk, reeds door de Romeinen aangelegd, die bij den Hoek van Holland aanving, door Vlaardingen, Maassluis en Schiedam tot Rotterdam doorliep, en in de laatste stad evenals te Vlaardingen het aanzijn gaf aan de Hoogstraat.

De Hoogstraat, waar tegenwoordig vele en sierlijke winkels worden gevonden, is des avonds bij goed weer een geliefkoosde wandelplaats van de zeelieden, die tijdelijk met hun vaarttuig te Vlaardingen verblijf houden.

Willem van Liefland's uitreis.

In den tijd van ons verhaal kon Vlaardingen nog niet wijzen op zijn nieuw gebouwde wijken en straten, maar toch vertoonde het stadje op een der eerste dagen van de maand September van het jaar 1854 dezelfde bedrijvigheid als nu, ruim zestig jaren later.

Het was ongeveer halfacht in den morgen, toen twee mannen van de Oosterschekade, die we reeds noemden, kwamen en zich in de richting van het havenhoofd, van waar men een schoon gezicht heeft op de Maas, voortbewogen.

Aan het einde van de Oosterschekade gekomen, keerde de jongste van hen zich nog even om en wuifde groetend met de hand naar een tweetal vrouwen, die vóór de deur harer woning aan die kade stonden en dien groet beantwoordden door het zwaaien harer zakdoeken.

Nog een blik en het tweetal was weldra uit het gezicht der vrouwen verdwenen.

„Ge hadt gisteravond wel gelijk, vader,” sprak de jongste, wiens kleeding en eigenaardige gang den zeeman deden kennen, „dat de wind omgaan zou. Het klaart snel op en de wind schiet uit het Oosten toe. Het zou me niet verwonderen, of de

oude laat nog hedenavond het anker lichten. De Jan Daniël ligt al dagen zeilklaar en als de voortdurende Westerwinden het niet hadden belet, waren we reeds lang het zeegat uit."

„Nu, Willem, ik hoop het voor jou, want ik zie wel, dat het leven aan den wal voor een zeeman onuitstaanbaar vervelend lijkt. Ik hoop maar dat de Heer je een gunstige reis moge geven en Hij je weer behouden tot ons terug zal brengen. Hoe lang denk je uit te zullen blijven?"

„Een maand of acht, uit en thuis, gaat er wel meê heen, als alles goed gaat. U weet, dat onze laatste thuisreis erg voorspoedig was. In honderd en tien dagen van Java naar Rotterdam en flink geladen, dat mag een gelukkige reis genoemd worden. We hebben nu lading voor de Kaap en voor Batavia en Soerabaia, zoodat er allicht voor lossen en weder laden eenige weken noodig zijn. De reeders en de kapitein hebben hoop een extra-winstje te maken, nu de Engelschman met Rusland in oorlog is, en als dat zoo uitkomt schiet er voor ons ook wel een extraatje over."

„Ik mag grâag hooren, dat een jonge borst als jij, Willem, hart heeft voor zijn beroep en zal er volstrekt niet den staf over breken, dat hij ook op stoffelijk voordeel bedacht is, als hij maar niet uit het oog verliest wat in Zondag 50 van onzen Heidelbergschen Catechismus zoo juist wordt ge-

zegd. Je weet wel wat daar staat, nietwaar?"

„Vader," antwoordde Willem ietwat verlegen, „u zult van mij niet verwachten dat ik evenals u, die ouderling der gemeente zijt, dat zoo dadelijk en precies weet. U weet anders, dat ik, toen ik belijdenis deed, mijn catechismus zoo goed kende als de beste."

„Nu," vervolgde de vader, „ik wil je geheugen wel tegemoet komen. Als er in die Zondagsafdeeling gevraagd wordt: welke is de vierde bede, dan luidt het antwoord: „Geef ons heden ons dagelijksch

brood, dat is: Wil ons met alle nooddrift des lichaams verzorgen, opdat wij daardoor bekennen, dat Gij de eenige oorsprong alles goeds zijt; en dat noch onze zorg en arbeid noch Uwe gaven zonder Uwen zegen ons gedijen en dat wij derhalve ons vertrouwen van alle schepselen aftrekken en op U alleen stellen."

„Laat dus onder alle dingen je vertrouwen op Hem zijn," en daar het tweetal het hoofd of de aanlegplaats waar de schepen, die voorbij Vlaardingen af- en aanvoeren, even aanleiden om passagiers uit te laten of in te nemen had bereikt, wees de vader van Willem op een der groote meerpalen, die op eenigen afstand van de haven van uit het grijsgroene Maaswater het glibberige, met wier bedekte hoofden uitstaken.

„En als je in gevaar komt, denk dan aan dien paal en aan de wondere hand des Heeren, die uitkomsten geeft zelfs in den dood."

Een stomme doch welsprekende getuige.

't Was wel een wonderlijk voorwerp, die glibberige, beslijkte paal, waaraan boven aan den kop een zware ijzeren ring was bevestigd, waarop Wil-

lem's vader wees, als een herinneringsteeken van 's Heeren uitreddende hand.

Doch onze jeugdige zeeman, die wellicht vijf- of zes-en-twintig jaar oud kon zijn, scheen er niets vreemds in te vinden. Hij knikte althans zijn vader ernstig toe, want wat er bij dien paal eens geschiedde, dat had zijn vader hem en zijn broers en zusters zoo menigmaal verteld, dat het hem klaar voor oogen stond.

Terwijl vader en zoon onder ernstig gesprek langzaam op en neer wandelen, in afwachting van het postscheepje, dat den zoon naar Rotterdam zal brengen, willen wij u even vertellen wat er bij dien zoogenaamden meerpaal was geschied, waardoor wij tevens gelegenheid hebben kennis te maken met den vader van Willem.

Arie van Liefland, zoo zullen we Willem's vader maar noemen, was niet alleen te Vlaardingen bij jong en oud, en uren ver in den omtrek bekend, maar wat meer zegt, algemeen geacht als een oprecht vroom man. Daarbij had hij van den Heer een bijzonder scherpzinnig verstand ontvangen, wat hem niet opgeblazen en trotsch maakte, want Arie van Liefland gebruikte dat uitnemende verstand om ijverig 's Heeren Woord te onderzoeken en dan worden de geleerdste koppen dwaas in eigen oogen en laten zich dan ook op hun meerdere kennis niets voorstaan tegenover andere menschen.

Voor velen van zijne medeburgers was Van Liefland een vraagbaak op velerlei gebied en daar hij nog nimmer reden had gegeven om zijne waarheidsliefde en oprechtheid in twijfel te trekken, had zijn woord steeds grooten invloed. In wereldsche zoowel als in geestelijke dingen werd zijn woord onvoorwaardelijk geloofd.

Door het beroep, dat hij uitoefende, kwam hij met menschen van allerlei stand en slag in aanraking, en waren er ook al sommigen onder, die hem minder gaarne mochten lijden, dan was het daarom, dat Van Liefland de zonde niet ontzag, maar met liefde en zachtmoedigheid, doch ernstig bestrafte.

Een groot gedeelte van het jaar lag zijn vaartuig, een kleine tjalk, in de Oosterschekade vóór zijn huis vastgemeerd. Doch ternauwernood was de maand Juni in het land, of Arie van Liefland, bijgestaan door een zijner zoons, maakte de touwen los van het vaartuig en wist precies bij welke boeren in Zuid-Holland of het Overmaasche hij de beste en lekkerste aardappelen kon halen en de man was niet best te spreken als een ander hem voor zou geweest zijn met de eerste nieuwe aardappelen aan de markt te brengen.

In den nazomer reisde hij, en dan alleen, een groot aantal boeren af, waar hij steeds als een goed vriend werd ontvangen en als hij bij dezen

of genen boer besloot van de aangeboden gastvrijheid gebruik te maken en er den nacht door te brengen, dan was dit spoedig in den omtrek bekend en gebeurde het vaak, dat weldra een aantal sjeesjes en tentwagentjes op den deel van den boer werden uitgespannen en de paarden voorloopig in den koestal werden gestald.

Zonder het te willen, nog minder zonder het er op aan te leggen, was Arie van Liefland dan dien avond het middelpunt van een dikwerf talrijk gezelschap, waar Gods Woord werd gelezen, psalmen werden gezongen en over den weg ter zaligheid werd gesproken.

Toch verloor Van Liefland het doel niet uit het oog, waarom hij van huis vertrokken was. Met kennersoog bezag hij de winteraardappelen, die dan nog op het veld stonden, onderzocht het loof of het ook eenige sporen vertoonde van ziekte, die zich ook aan den knol zou kunnen mededeelen, kortom was de koopman, die straks, als de aardappelschipper, het gekochte zou komen afhalen met zijn tjalk.

Van den Burgemeester af tot den kleinsten burgerman, ieder die het eenigszins doen kon, moest zijn wintervoorraad van aardappelen hebben van Van Liefland.

Als hij zijn klanten ging bezoeken om aan te teekenen hoeveel mud (men sprak toen nog niet

van Hectoliters) bij een ieder moest geleverd worden, dan ging daar niet weinig tijds mede heen, want bij de meesten werd een vrij langdurig gesprek gevoerd.

„Zoo, Van Liefland,” luidde het dan, „is het al weer zoover in den tijd?”

„Ja, juffrouw,” was dan het antwoord, „de Heer heeft het weer best met ons menschenkinderen gemaakt en we hebben een prachtig najaar. De winteraardappelen beloven heerlijk te zijn. Ik mag u zeker, als altijd, wel een proefje zenden?”

En dan volgde een gesprek over de kwaliteit van de aardappelen van den vorigen winter, en ten slotte over den prijs. Die prijs, eenmaal door Van Liefland voor een bepaald soort aardappelen vastgesteld, was voor allen, die van die soort bestelden, gelijk, daarop viel niets af te dingen, hoe menigmaal dit door menige zuinige huismoeder beproefd werd.

Alleen als het de wijze van betaling betrof, dan zag Van Liefland zooals men het noemt zijn menschen aan. Daar waren klanten, die geen mud aardappelen van hem zouden gekregen hebben zonder dadelijke betaling, maar daar waren er ook die op hun vraag: „Is het goed, als altijd, Van Liefland, dat we de helft met Kerstmis en de andere helft tegen Paschen betalen?” steeds tot antwoord bekwamen: „Jawel, juffrouw, 't is heel best!”

En als men dan den eenvoudig gekleeden schipper Van Liefland, met het vest tot aan den hals dichtgeknoopt en met den hoogen hoed op, waarom sedert jaren een rouwband zat, die er om gelegd werd toen zijn lieve vrouw van hem werd weggenomen, zoo langs de straat zag gaan, zou men niet hebben kunnen denken, dat in zijn handel jaarlijks voor duizenden guldens werd omgezet en in zijn boeken een klein kapitaal opgeteekend stond als tegoed voor gedane leveringen.

Doch ik zou vertellen welke geschiedenis aan den meerpaal in de Maas was verbonden.

't Was in het jaar 1830, het jaar van de Belgische onlusten. Arie van Liefland, die nog niet voor eigen rekening voer, maar met zijn vader, die toen nog leefde, en een knecht een levendigen handel dreef op België, kwam na een gelukkige reis van Antwerpen terug.

Terwijl Van Liefland's vader het roer hield, werden aanstalten gemaakt, dicht bij het Vlaaringsche hoofd, om de haven binnen te loopen. Een aantal schippers en andere lieden stonden aan het hoofd, toen het hun welbekende vaartuig van Van Liefland binnen zou komen.

't Was vloed, dat wil zeggen hoog water en er ging een sterke stroom. Terwijl de knecht bezig is het zeil te minderen en Arie zich bukt om een aanlegtouw te grijpen, slaat de giek plotseling over,

hetzij door een verkeerde wending van het roer of door een plotseling uitschietenden windstoot, en in een oogwenk ligt Arie in de Maas en zinkt onmiddellijk in de diepte weg.

Een kreet van schrik ging op van degenen, die aan het hoofd stonden, en menigeen achtte den zoon van Van Liefland, met het oog op de sterke benedenstrooming, reeds verloren.

En Arie van Liefland?

Hoor hoe hij het zelf zoo dikwerf vertelde.

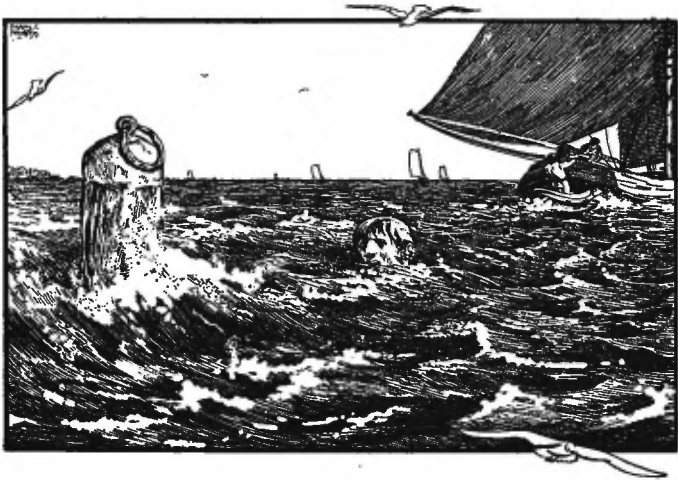
„Ik was niets geschrokken,” zei hij, „maar voelde hoe ik pijsnel naar de diepte werd getrokken, terwijl het alles donker voor mij werd. In die oogenblikken kwamen mij de woorden voor den geest van het gebed van den profeet Jona: „Maar Gij hebt mijn leven uit het verderf opgevoerd, o Heere, mijn God!” En terzelfder tijd was het alsof een hoorbare stem mij toeriep: „Zwem! zwem!”

Zwemmen had ik, al was ik ook een varensgezel, nooit geleerd, maar toch sloeg ik met kracht de armen en handen uit, zooals ik dat van zwemmers wel eens had gezien. Ik zwom en zwom, totdat ik plotseling het hoofd boven water voelde en adem kon halen. Nog een paar slagen en ik kon den ring grijpen van den meest vooruitstaanden meerpaal.

Het vaartuig van mijn vader lag een heel eind van mij af en ik zag hoe de knecht in zenuw-

achtige haast moeite deed onze roeiboot, die achter het schip lag, los te maken.

„Daar is hij, daar, daar!” schreeuwde men van den wal en toen duurde het ook niet lang of de

knecht was met de boot bij mij en was ik weldra behouden aan boord terug. En van dat oogenblik af kon ik zwemmen als de beste.

Die dikke eikenhouten paal staat daar al jaren en jaren, maar iederen keer als ik hem zie denk ik met dankbaarheid aan de wondervolle hand des Heeren, die mij zoo duidelijk kenbaar voor den dood heeft bewaard.”

Nog geen bericht van stuurman Willem

Weken en maanden zijn verlopen, sedert wij Arie van Liefland met zijn zoon Willem aan het Hoofd van Vlaardingen verlieten, en nog is er niet de minste tijding van den stuurman van de Jan Daniël ontvangen.

't Is Vrijdagavond, als we het ruime voorhuis van Arie van Lieflands woning aan de Oosterschede binnentreden. Bakken met aardappelen en in den hoek eenige mudzakken vol op elkaar gestapeld, zeggen ons dat wij aan de rechte woning aanklopten.

In de achter het winkelhuis gelegen huiskamer brandt licht. Petroleum en gas waren, voor huiselijke verlichting althans, nog niet bekend. De olielamp, die op het midden van de huistafel staat, verspreidt slechts weinig licht, voor hen die daar rondom de tafel zitten in voldoende mate, omdat hunne oogen nog niet verwend zijn door het meer krachtige licht, waaraan wij gewoon zijn.

In de kachel brandt een matig turfvuur, want de dagen en vooral de avonden zijn al vrij koud.

De huisvader zit in een gemakkelijken stoel, de lange Goudsche pijp in den mond. Dichtbij hem, ook van een lange pijp voorzien, zit de oude huis-

vriend Dijkshoorn en beiden dampen onder het praten er duchtig op los.

De dochter van Arie, een meisje van omtrent twintig jaar, zit ijverig te naaien, terwijl haar tante, Arie's zuster, zich bezighoudt voor de aanwezigen koffie klaar te maken.

Een zoon van Arie, zijn oudste, van wien de vader weinig verwachting heeft, omdat hij steeds lijdende is aan zenuwzwakte, werpt af en toe een stukje turf in de kachel, of tuurt overigens in doffe onverschilligheid voor zich heen. Alleen de jongste zoon, een jongen met levendigen blik, schijnt onder zijn werk door al zijn aandacht te geven aan hetgeen er gesproken wordt. Een hoekje van de schuiftafel heeft hij voor zich bemachtigd, en dat bedekt met boeken en schriften.

Op hetzelfde oogenblik komt nog een bejaard man binnen.

„Goedenavond saam!” is zijn groet.

„Wel, wel, daar hebben we onzen Zijdema ook!” zegt Arie opstaande, „kom je in den avond nog eens burenen?”

En nadat Zijdema den aanwezenden allen de hand heeft gereikt, zet hij zich bij de andere mannen neer.

„Maarten! geef jij de pijp van Zijdema eens aan,” zegt vader Van Liefland.

Maarten haalt een lange mahoniehouten pijpenlade van het kabinet en zoekt, iederen pijpekop be-

kijkende, waarop met potlood de rookers hun naam hebben gezet, totdat hij de pijp van Zijdema gevonden heeft.

Zijdema legt het op zijn gemak aan. De pijp wordt eerst gestopt, aangestoken en terwijl hij een paar vervaarlijke rookwolken uitblaast, zijn zijne eerste woorden: „Dank je, juffrouw,” terwijl het kopje koffie, dat Arie's zuster hem aanreikt, wordt aangenomen.

„Je zult vragen, wat komt Zijdema nog zoo laat doen, maar dat zal ik je zeggen. Ik ben vandaag bij mijn dochter te Schiedam geweest. Maar voor ik verder ga, heb je al bericht van je zoon Willem?”

„Nog niet, Zijdema, hoewel we iederen dag in spanning er naar uit zien. Ik begrijp er niets van. Willem is altijd zoo accuraat en voor een week of zes hadden we al bericht kunnen hebben, dat had hij mij stellig beloofd als alles wel was.”

„Kom,” zeide Dijkshoorn, „je moet niet vergeten, dat het voor een zeeman niet altijd gemakkelijk is een brief aan een voorbijvarend schip kwijt te raken. Maar de Jan Daniël, zoo heet immers het schip waarop Willem de reis maakt, is toch zeker al gepraaid?” ¹⁾

¹⁾ Als twee schepen elkander op zee ontmoeten, nemen zij als de zee het toelaat, van elkander brieven over en is de zee te hoog of te stormachtig, dan wisselen zij door middel van kleine vlaggen met elkaar seinen; zulk een ontmoeting noemt men „praaien”.

„Dat is het juist wat ons zoo vreemd voorkomt!” antwoordde Van Liefland. „In de eerste weken van de reis vooral, kan de Jan Daniël menig koopvaarder, die op de thuisreis is, ontmoet hebben, en nu lees ik dagelijks in de courant van schepen, die van Batavia te Rotterdam binnenkomen en van andere, die schepen, welke op de uitreis zijn, gepraaid hebben, maar vreemd genoeg, van het schip, waarop Willem is, las ik tot heden toe niets.”

„Maar, vader,” waagde Maartén op te merken, „die zeevaartberichten worden in de courant altijd met zoo'n klein lettertje gedrukt, dat het best zou kunnen gebeurd zijn, dat u een bericht van de Jan Daniël over het hoofd hebt gezien.”

„Zeg eens, vriendje,” zeide Van Liefland droogjes, „als vader met oudere menschen spreekt, moogt ge je niet in een gesprek mengen, leer jij je lessen maar!” en zich wendende tot Zijdema, zeide hij: „dat eenig scheepvaartbericht in de couranten mij zou zijn ontgaan, geloof ik niet, want het is al het eerste waar ik naar kijk, als de courant gebracht wordt. Maar ik dacht, Zijdema, dat je wat van Schiedam of van je kinderen hadt te vertellen.”

„Ja en neen!” antwoordde de aangesprokene, een paar dikke wolken rook voor zich heen blazende. „Ik was van morgen vroeg al naar Schiedam gewandeld; je weet mijn kinderen hebben gaarne dat ik zoo'n dag bij hen ben. En toen nu heden middag

mijn schoonzoon van Rotterdam terugkwam, waar hij voor zijn zaak heen was geweest, deelde hij mede, dat hij ook bij de reeders Kooper en Van Kalken was geweest."

„Dat zijn de reeders, waarvoor Willem vaart!" viel Van Liefland hem in de rede.

„Dezelfden!" antwoordde Zijdema, „en mijn schoonzoon vertelde, dat men op het kantoor van die heeren dan danig ongerust is over de Jan Daniël. Dat de stuurman of eenig ander schepeling van den koopvaarder niets van zich doet hooren, gebeurt wel meer, maar de kapitein had bepaalde orders om Bordeaux aan te doen en daar nog lading in te nemen. De reeders hebben, daar ieder bericht uitbleef, geschreven naar Bordeaux en hebben heden morgen tijding teruggekregen, dat de Jan Daniël daar niet is geweest. Al de heeren van het kantoor waren dan ook geheel in de war.

Daar ik mij meende te herinneren, dat uw zoon Willem met dat schip was uitgezeild, dacht ik, 't was eens goed, dat ik even bij jelui aanliep om te hooren of hier soms bericht van je zoon is ontvangen."

Er heerschte eenige oogenblikken van ernstig stilzwijgen, want ieder voelde, dat wat Zijdema daar had meegedeeld, een hoogst belangrijk en tegelijk verontrustend bericht bevatte.

Vader Van Liefland had de lange pijp ter zijde gelegd en keek strak voor zich, terwijl niemand der aanwezigen de stilte door eenig woord durfde of wilde onderbreken.

Vele minuten duurde die pijnlijke stilte, terwijl

de oude Dijkshoorn en Zijdema voortgingen dikke rookwolken uit hunne pijpen voor zich uit te blazen.

Eindelijk liet Van Liefland een zucht hooren, als ontwaakte hij uit een diepen slaap. „Komt vrienden, laat ons saam zingen:

Zoo ik niet had geloofd dat in dit leven,
Mijn ziel Gods gunst en hulp genieten zou;
Mijn God! waar was mijn hoop, mijn moed gebleven?
Ik was vergaan in al mijn smart en rouw.

Wacht op den Heer, godvruchte schaar, houd moed;
Hij is getrouw, de bron van alle goed.
Zoo daalt zijn kracht op u in zwakheid neer;
Wacht dan, ja wacht, verlaat u op den Heer."

Maartje schoof wat terzijde, terwijl Maarten de beide vleugeldeuren van het kabinet opende, zoodat de zilverwitte pijpen van het huisorgel zichtbaar werden.

De beide bezoekers legden hun pijpen op tafel en weldra zong, met uitzondering van de dochter van Van Liefland, die steelsgewijze een traan uit de oogen pinkte, het gezelschap het welbekende zevende vers uit den 27sten Psalm.

Toen het lied geëindigd was, werd het gesprek over Willem en het koopvaardijship niet eenmaal meer aangeroerd, maar vouwde Van Liefland de handen en in plaats zooals het steeds zijn gewoonte was den ouden Dijkshoorn, als die in het gezelschap was, uit te noodigen in gebed voor te gaan, zeide hij: „Laat ons danken, kinderen!” En de man, die een voor ieder zoo schokkende tijding had ontvangen, dankte den Heer voor al Zijne weldaden en bad zoo aangrijpend en ernstig voor zijn zoon Willem, dat de Heere toch Zijn bewarende hand over hem zou uitstrekken en hem in gezondheid weder thuis brengen. Er was niet de minste twijfel in zijn gebed, als stelde hij de mogelijkheid, dat zijn zoon zou omgekomen zijn, integendeel, hij bad

voor zijn kind, als had hij de onbetwistbare zekerheid ontvangen, dat Willem nog in leven was en niet de tijding, die eer het tegenovergestelde deed denken.

En maanden en maanden verliepen en noch van hem, noch van de Jan Daniël kwam eenig bericht, zoodat de reeders en de vrienden van Van Liefland evenals diens kinderen niet meer durfden hopen en het schip beschouwden als te zijn vergaan met man en muis.

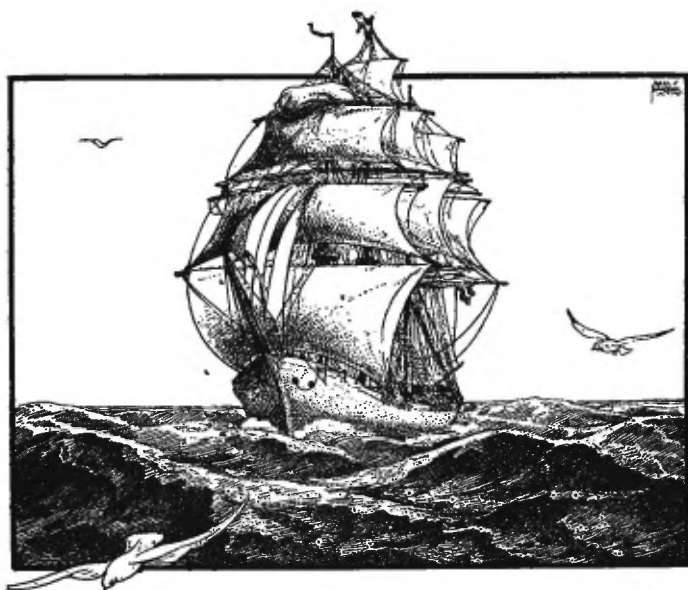
De Jan Daniël wordt overvaren.

Begunstigd door fraai najaarsweder had de Jan Daniël den volgenden morgen vroeg, na Willem's aankomst te Rotterdam, gebruik makende vanden Oostenwind, de reis aanvaard, en nog vóór den middag van den vijfdén September had de loods het koopvaardijship verlaten, en kliefde het vaartuig met vol ontplooidé zeilen de golven van de Noordzee.

Voor iemand, die onbekend is met den scheepsbouw, bood de Jan Daniël niets bijzonders aan. Voor hem was het een driemaster met breed tuig, waaraan niets eigenaardigs was te bespeuren.

Doch de deskundige zou onmiddellijk aan den bouw van het schip zijn buitenlandschen oorsprong ontwaren.

De romp toch van de Jan Daniël was geheel met den dissel, een bekend werktuig van den sloopstimmerman, bewerkt.

En zoo was het ook. De reeders, aan wie het schip toebehoorde, hadden het gekocht van een koopman uit een der havensteden aan de Oostzee in Rusland, die met het zwaar gebouwde schip

groote ladingen tarwe en haver naar Holland verscheepte. Het was dus een oorspronkelijk Russisch vaartuig, dat nu met de Hollandsche driekleur in top, met een geheel Hollandsche bemanning de reis naar Oost-Indië aanvaardde.

Die reis duurde in de dagen van ons verhaal aanmerkelijk langer dan thans, we hoorden reeds dat stuurman Willem aan zijn vader zeide, dat voor uit en thuis door hem wel een maand of acht werd gerekend. Gij weet dat de meeste schepen tegenwoordig, wanneer zij naar Oost-Indië bestemd zijn, de reis maken door het Suez-kanaal, het kanaal dat de Middellandsche Zee met de Roode Zee verbindt, en een scheiding maakt tusschen de werelddeelen Azië en Afrika.

In den tijd van ons verhaal bestond dat kanaal echter nog niet; eerst in 1859 op den 25 April zou de Fransche ingenieur Ferdinand de Lesseps de eerste spade tot doorgraving in den grond steken, om op 16 November van het jaar 1869 onder veel vertoon van luister en pracht de voltooiing van dat grootsche werk te zien.

Die aanmerkelijk kortere weg bestond dus toen nog niet, en de schepen moesten, wilden ze Oost-Indië bereiken, hun weg nemen om de Zuidelijkste punt van Afrika, de kaap de Goede hoop, die in die dagen, wegens de daar dikwerf heerschende stormen, het graf van den zeeman werd genoemd.

Doch aan de gevaren, die de Jan Daniël op dien weg zou kunnen belooopen, dacht onze stuurman Willem van Liefland niet, toen hij aan den avond van den zevenden September, gekleed in een dik duffelsch buis met den Zuidwester op, het dek betrad.

Hij had, wetende dat in de avonduren en in een gedeelte van den voornacht de zorg voor den goeden gang van het schip aan hem zou worden toevertrouwd, eenige uren heerlijk geslapen en opgewekt en verfrischt betrad hij het dek.

Op zee is het langer dag dan in onze steden, omdat geen geboomte of huizen of wat dan ook het licht van de ondergaande zon of de korte avond-schemering verduisteren.

Onze stuurman had een versch pijpje aangestoken en trad op den kapitein toe, die met den tweeden stuurman in gesprek was.

„Present, kapitein!” zei hij, even aan den Zuidwester tikkende bij wijze van militairen groet.

„Zoo!” was het antwoord, „ik dacht niet, dat het het al zoo laat was. Het valt me echter niet tegen, want in den afgeloopen nacht heb ik maar een paar uur te kooi geweest, en Daan, — dat was de tweede stuurman, — staat in het laatste halfuur maar te gapen en verlangt zeker ook naar zijn kooi.”

En, zich gereed makende om naar beneden te

gaan, zeide hij: „Van Liefland, denk er om, dat we in het Kanaal zijn. Ik heb zeil laten minderen en ben van plan zachtjes aan het gevaarlijke vaarwater te passeeren. Als we morgen de ruimte hebben, slaan we nog wat doek aan en met Gods hulpe sturen we regelrecht op Bordeaux aan. De „lange” is op den uitkijk en Kees en de jongejuffrouw heb je maar te roepen, als je ze noodig hebt.”

Willem van Liefland knikte toestemmend als bewijs, dat hij de voorschriften van den gezagvoerder had begrepen.

In het kleine kringetje, dat de bemanning uitmaakte, was het hem niet vreemd, dat eenige van de zeevaarders betiteld werden met „de lange” of de „jongejuffrouw”.

Nu „de lange” zat op de voorplecht op uitkijk om te waarschuwen, wanneer gevaar het schip dreigde, en de „jongejuffrouw”, een oud matroos, die de eigenaardigheid had om als hij wat verhaalde, den toon aan te slaan, die van zoo'n man allerminst zou verwacht worden, lag met den genoemden Kees aan stuurboordszijde onder beschutting van een zeil te ronken als lagen ze in hun kooi.

Willem van Liefland keek eens rond.

De voorgeschreven lichten brandden helder, de Jan Daniël liep zooals de tweede stuurman opmerkte „een slakkengang”.

Reeds had Willem van Liefland plaats genomen bij het stuurrad, en was „de tweede” naar kooi gegaan, toen de gezagvoerder nog eens rondkijkende de opmerking maakte: „Stuurman, het begint van avond wat buiig te worden. Als het wat aandikt, hebben we straks mist. Laat dan wat zeil reven of me roepen. Je weet, evenals ik, dat het Kanaal het kwaadste eindje van onze reis is.”

Stuurman Van Liefland stelde den kapitein gerust en deze, vertrouwend op de beproefde kundigheden van Willem, wenschte hem een gelukkige nachtwake en begaf zich naar beneden.

Eenige oogenblikken genoot onze stuurman van de rustige rust, die rondom hem heerschte. Geen geluid verstoorde de stilte van den naderenden nacht. Alleen het geklepper van de halfgereefde zeilen en het klotsen van de golven tegen den voorstevan van het schip verstoorde de stilte.

Niettemin zag de stuurman scherp uit, daar hij zich in een vaarwater bevond, dat hij niet voor de eerste maal doorkruiste en waarvan hem al de gevaren bekend waren.

Plotseling echter werd zijn opmerkzaamheid getrokken door een schip, dat uit den opkomenden nevel al scherper en scherper zijn vormen vertoonde. Zijn geoefend oog herkende in het snel naderende vaartuig een fregat met de Engelsche vlag in top.

Daar was nu niets verontrustends in, want in het Kanaal een Engelsch schip te ontmoeten of daardoor te worden achterhaald, kon niets bevreemdends zijn.

Doch wat het ook zij, of dat een voorgevoel onzen stuurman waarschuwde dat hun gevaar dreigde, hij kon het oog van het Engelsche schip niet afhouden en waarschuwde zelfs de slapende matrozen.

Naarmate de schepen elkander naderbij kwamen en elkaars vormen nader konden onderscheiden, kwam het onzen stuurman voor alsof de Engelschman, zeker met minder goede bedoelingen, op de Jan Daniël aanhield.

„Wat de Engelschman toch in zijn schild voert?” bromde onze stuurman bij zichzelf, en het roer iets wendende, waaraan de koopvaarder, die zooals we reeds zeiden, weinig zeil voerde, en omdat het schip zwaar geladen was, zeer langzaam gehoor gaf, trachtte hij vrij baan voor den Engelschman te geven.

Deze beweging baatte echter niets. Het was onzen stuurman weldra duidelijk, dat „de Engelschman” met kwade bedoelingen op de Jan Daniël aanhield. Reeds was „de jonge juffrouw” door Willem naar beneden gezonden om den kapitein en de andere opvarenden te waarschuwen en deden de stuurman en de beide aan dek vertoevende matrozen het

mogelijke om een aanvaring te voorkomen, het mocht niet baten.

Het Engelsche fregat, dat later bleek the Queens-town te heeten, liep met volle zeilen en onweerstaanbare kracht midscheeps op de Jan Daniël in, ondanks het aanhoudend en schel geklingel van de bel of klok, die bij dikken mist op den koopvaarder werd gebruikt. Met een vreeselijk gekraak drong de scherpe steven van het Engelsch fregat in de zijde van den zwaargeladen koopvaarder.

Een oogenblik was het, alsof beide schepen aan elkander vastgeklonken waren, doch weldra dook de voorsteven van de Jan Daniël, zoodat de matige golfslag van het zeewater het dek overspoelde.

Tevergeefs trachtte de bemanning, die daar verblijf hield, uit den slaap zoo vreeselijk gewekt, het dek te bereiken, of de achtersteven, door het water overstelpt, dreigde te zinken.

Het Engelsche fregat trilde eenige oogenblikken, als schaamde het zich over zoo'n snoode euveldaad!

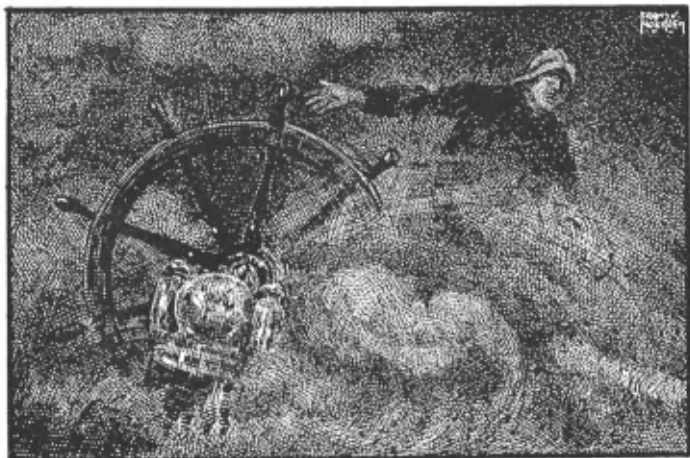
Doch weldra gevoelde het zich, naarmate de beide helften van de Jan Daniël onder het oppervlak der golven neerzonken, vrij en stevende voort alsof niets gebeurd was en zonder dat de bemanning iets in het werk stelde tot redding van de bemanning van het aangevaren Hollandsche vaartuig.

En zoo was het gebeurd, wat de reeders en eigenaars van de Jan Daniël vermoedden en vrees-

den dat het door hen uitgezonden schip met man en muis, zooals de gebruikelijke scheepsterm luidt, naar den kelder ging.

Evenwel niet met man en muis.

Het gebed van vader Van Liefland begeleidde steeds zijn zoon op den weg en de Heere had in Zijn heiligen raad besloten dat gebed te verhooren.

Toen de golven zich over onzen stuurman, die in het allerlaatste oogenblik het stuurrad had losgelaten, sloten, en hem snel de dood bedreigde, bad hij tot den God zijns levens, als zijn vader deed, toen hij in de Maas, bij zoo sterke strooming, over boord viel.

Willem van Liefland kon zich, toen hij weder tot bewustzijn kwam, moeilijk rekenschap geven van den toestand, waarin hij zich bevond.

Toen hij tot zichzelf kwam, was het hem als was hij daar urenlang zonder bewustzijn geweest, en toch had hij in dien toestand slechts weinige minuten verkeerd.

Blootshoofds, de kleederen doorweekt van het zeewater, lag hij op het dek van het fregat the Queenstown, omringd door een aantal schepelingen, van wie een hem zoeven een teug whisky of Engelschen brandewijn in den mond had gegeven.

Hij blikte rōnd of hij eenig bekend gezicht, iemand van de schepelingen van de Jan Daniël, mocht ontdekken, doch tevergeefs; die allen waren met het zinkende schip naar den bodem der zee getrokken en hij, hij alleen was overgebleven, om later van de brutaliteit van den Engelschman en het treurig lot van den koopvaarder te kunnen getuigen; maar ook om van de reddende hand des Heeren te kunnen vertellen.

Doch hoe was onze stuurman het noodlot ontgaan, dat zijn kameraden allen had getroffen?

De Engelsche matrozen verhaalden het hem. Bij de aanvaring, beter gezegd de *overvaring*, terwijl de steven van het fregat met verschrikkelijk gekraak den koopvaarder als doormidden sneed, was de boegspriet van the Queenstown eenige oogen-

blikken in verwarring geweest met het want van de Jan Daniël en had een deel van een der touwladders van den koopvaarder los gerukt.

Toen de stuurman, na eenige seconden onder water te hebben verkeerd, boven kwam, bestierde de hand des Heeren het zoo, dat hij dat gedeelte touw in doodsangst greep, en die angst gaf hem de kracht, om ondanks de zuiging en wieling van het water, door het zinkende schip veroorzaakt, dat touw vast te houden, zoodat de Engelsche zeelieden hem eenige oogenblikken later, meer dood dan levend, op het dek konden trekken.

Een man met gouden banden op de mouwen en met een gouden kraag aan de jas, onderscheidings-teekenen, die dadelijk den kommandant van het oorlogsschip deden kennen, vroeg in het Engelsch aan den man, die den stuurman wat brandewijn had toegediend: „Wel, dokter, hij schijnt er weer van boven op te komen!”

„Jawel, kommandant, een droog pak kleeren en eenige uren slapens, dan is de man weer klaar!” En zich tot Willem wendende zeide hij: „Verstaat gij Engelsch?”

O! wat was het onzen stuurman heerlijk te moede, dat hij onder deze omstandigheden kon antwoorden: „Yes Sir, I do.”

„Ge kwaamt uit Russische haven, hè?” was de verdere vraag. „Wat hadt ge aan boord?”

De stuurman, die zich had opgericht en het natte haar uit de oogen wreef, antwoordde: „Gij hebt toch onze vlag gezien! We waren Hollanders met lading voor Oost-Indië!”

Met een vloek naderde de kommandant.

„Wat!” riep hij uit, „zoudt ge ons willen wijs

maken, dat ge geen kwade bedoelingen hadt of oorlogscontrabande vervoerdet! Als het vaartuig, waarop ge zoo straks je bevondt, geen Russisch schip was onder vreemde vlag dan”.... en hier laten we de goddelooze woorden maar weg, die hij gebruikte om den zin te voltooien.

Onze stuurman, die zich nu volledig had opge-

richt, keek den Engelschen kommandant onverschrokken in het gelaat, en antwoordde: „Gij hebt gelijk, kommandant, dat het schip, waarop ik als stuurman diende, van Russisch maaksel is, maar de bemanning en de lading was van zuiveren Hollandschen oorsprong, zooals de vlag, die we voerden, aantoonde. Als u daaraan hadt getwijfeld, zou het oorlogsrecht u aanleiding hebben kunnen geven, ons tot bijpraaien te noodzaken en zoudt ge u persoonlijk hebben kunnen overtuigen, dat niets aan boord was, wat een handelwijze kon rechtvaardigen als thans is geschied!

Wat ik als een ongeluk heb beschouwd, blijkt thans snoode moedwil te zijn geweest!

En God zal de zielen van mijn kapitein en kameraden, die daar in de golven den dood vonden, van uw hand eischen!”

Bevende van verontwaardiging had Willem van Liefland die woorden gesproken, maar op den Engelschen kommandant schenen ze weinig indruk te maken.

„Breng den man naar beneden!” was het antwoord, „en steek hem maar in de uniform der koningin!” en de kommandant, onzen Willem den rug toekeerende, verliet het troepje mannen dat nog rondom den stuurman was geschaard.

Gelukkig waren de Engelsche matrozen minder hardvochtig dan hun kommandant; in den stuur-

man van de Jan Daniël zagen ze een kameraad.

Nadat ze hem nog een glas van hun „brandy” hadden opgedrongen, als geneesmiddel tegen het onwillekeurig ingeslokte zeewater, brachten ze hem naar hun verblijf, waar hij spoedig van droge kleederen werd voorzien en in de voor hem opgehangen hangmat weldra in diepen en gezonden slaap was verzonken.

Verward en verwonderd keek de stuurman bij het ontwaken in zijn nieuwe omgeving rond, en het duurde eenige oogenblikken eer hij zich rekenschap kon geven van hetgeen met hem den avond te voren gebeurd was.

Maar toen eenmaal helder hem voor den geest stond, hoe hij op het Engelsche fregat was opgenomen, klom een hartelijk en kinderlijk gebed op tot den Heere, die hem zoo wonderbaarlijk had bewaard en smeekte hij hem ook in de dagen, die nog voor hem lagen, met Zijne genade en liefde te willen omringen.

In de eerste plaats dacht hij er over zijn vader, zoo spoedig daartoe maar gelegenheid was, een brief te doen toekomen, waaruit hij zijn wedervaren kon vernemen en dat tevens voor de heeren te Rotterdam, de reeders, dienen kon om hen aangaande de lotgevallen van hun schip op de hoogte te stellen.

In de tweede plaats wilde hij zich zekerheid

verschaffen van welken aard het Engelsch vaartuig was.

Wat het laatste betrof, daarmede was hij spoedig op de hoogte.

Na zich wat opgeknapt en gereinigd te hebben, bezag hij de kleederen, die boven zijn hangmat waren opgeborgen.

Zijn eigen kleederen, vooral de beste pijakker, waren nog op lange na niet droog. En wat nu tot zijn dienst was gesteld, bestond uit een jas en broek, zooals de militaire „guards” in Engeland dragen.

Met hoeveel tegenzin ook, hem bleef niets over dan de militaire kleeding aan te trekken, en nadat hij meegedeeld had van het ontbijt der schepelingen, die met hem in dat gedeelte van het schip, waar hij overnacht had, waren, begaf hij zich naar het dek om zoo mogelijk den kommandant te spreken.

De kommandant moest hem toch, naar scheepsrecht, wanneer de mogelijkheid zich aanbood, in de gelegenheid stellen naar Holland terug te keeren, hetzij door hem op een Hollandsch vaartuig, dat hen ontmoette, over te zetten of hem aan de eerste de beste landingsplaats aan wal te zetten, opdat hij daar de hulp van een Nederlandsch Consul kon inroepen.

„En,” zoo vroeg Willem van Liefland zich af, „wat moet ik op dit fregat doen?”

Men zou het hem spoedig duidelijk maken!

Terwijl het fregat een geregelde maar snelle vaart liep, zooals de scheepsterm luidt, was het negen uur in den morgen geworden.

Onze stuurman, die dan deze en dan die aanklampte, was er niet in geslaagd, noch den kommandant te spreken, noch te vernemen wat men eigenlijk met hem voorhad.

Doch toen het zoo ongeveer negen uur in den morgen was, kwamen uit het middenruim een aantal soldaten, onder aanvoering van hunne officieren, aan wie het veroorloofd werd eenige uren in de frissche lucht te vertoeven, opdat hunne verblijfplaatsen werden gezuiverd van de sporen der zeeziekte, die de meesten van hen hadden achtergelaten.

Nu werd het onzen stuurman op eenmaal duidelijk. Het Engelsche fregat was een transportschip van soldaten, die met den meesten spoed naar de Krim werden gevoerd.

En de uniform van die soldaten had men hem, in plaats van zijn eigen kleeding opgedrongen.

Willem van Liefland wist dat Engeland, verbonden met Frankrijk, de zijde had gekozen van den Turk en den oorlog verklaard aan Rusland.

Hij had het in de couranten gelezen, dat Ruslands keizer Nicolaas de Tweede het oogenblik gekomen

achtte om Tzaar Peters testament uit te voeren, dat in de allereerste plaats beoogde, den Turk terug te dringen naar Azië, en bezit te nemen van het rijk, dat de sultan in Europa nog steeds hield bezet. Van zijn mond ging het eerst uit: „De zieke man”, waarmede hij bedoelde den Sultan van Turkije, „moet van Europa's grond verwijderd worden.”

Maar het bleek toen en later nog meer, dat de zieke man niet zóó ziek was als wel verondersteld werd.

En toen andere Europeesche mogendheden, zooals Frankrijk en Engeland, door eigenbaat gedrongen en om Ruslands invloed te stuiten, den zieken man ter hulpe snelden, toen bleek het niet alleen dat Turkije lang niet zoo innerlijk verzwakt was, als men wel veronderstelde, maar was in die hulp die oorzaak daar, welke aan den bekenden Krimoorlog het aanzijn schonk.

Natuurlijk, omdat we geen geschiedenis schrijven, stippen we maar met enkele woorden aan, de oorzaak van een bloedige worsteling van het groote Russische rijk tegenover drie andere verbonden mogendheden.

De oorlog nu, eerst in de Balkan Staten gevoerd, was nu verplaatst naar het schiereiland de Krim in de Zwarte Zee en het Engelsche fregat, zooals zoo menig Fransch oorlogsschip, werd belast met

den meesten spoed troepen over te brengen ter bestrijding van het Russische leger.

Zoo schoot er voor onzen stuurman niets anders over dan zich in het onvermijdelijke te schikken, daar hij wel begreep, dat de gezagvoerder ter wille van een man, en wel een Hollander, geen oogenblik zijn reis zou vertragen, ook al zou daartoe gelegenheid zijn.

Een onverwacht maar blijde wederzien.

't Was Vrijdagavond omstreeks tien uur. Dien Vrijdagavond hadden eenige vrienden van den ouden Van Liefland bestemd, om wekelijks eenige uren met elkaar door te brengen. Toen de vrouw van den ouden Van Liefland nog leefde, kwamen die vrienden van tijd tot wijle den Vrijdagavond te zijnen huize doorbrengen, maar van den tijd af, dat Van Lieflands zuster, hoe uitnemend ook, de taak van de overleden vrouw op zich had genomen, kwamen zij bij voorkeur te zamen ten huize van een van Van Lieflands vrienden. Onder het genot van een kop koffie en de onmisbare lange pijp, was men dan samen om de gebeurtenissen van den dag te bespreken, met

elkander 's Heeren wegen met Zijne kinderen te overdenken, en over een gedeelte van Gods Woord te handelen om, als het uur van scheiden naderde, samen een psalmvers te zingen, waarna een der vrienden met dankgebed eindigde.

't Waren altijd genotvolle uren, die de vrienden met hunne vrouwen daar met elkander doorbrachten, en de oude Van Liefland zag altijd met genoegenden Vrijdagavond tegemoet.

Een der vrouwen van Van Lieflands vrienden

had toegezien, dat de oude man zich goed had ingepakt; want het begon al vrij koud te worden en de najaarswinden deden dikwerf geducht hun invloed gevoelen.

Al peinzende schreed Van Liefland huiswaarts en moest daartoe een gedeelte van de Hoogstraat langs.

Daar werd zijn aandacht getrokken door een klein oploopje. Veel aandacht schonk Van Liefland aan die menschen, in wier midden zich een man in vreemde kleederdracht bevond, niet! 't Zal wel weer een beschonken zeeman zijn, die de kwajongens in de maling nemen, dacht hij. Maar dichterbij gekomen loopt de vreemdeling plotseling op hem toe onder het uiten van den blijden juichkreet: „Vader, Vader!”

Een oogenblik slechts blikte de oude man in het verheugde gelaat en onder den uitroep: „Willem, mijn jongen,” slaat hij voor den grond en had onze stuurman, nog in zijn kleedij van Engelsch soldaat, hem niet gegrepen, dan was Van Liefland wellicht op de straatsteenen neergeslagen.

Bewusteloos werd Van Liefland in een bakkerswinkel binnengedragen, waar men zich spoedig beijverde door wasschingen met Eau-de-Cologne en andere middelen den man weder tot bewustzijn te brengen. En het gelukte! De schok, door het onverwacht wederzien den man toegebracht, had hem niet gedood, wat op den leeftijd, dien Van Liefland reeds had bereikt, geen wonder zou geweest zijn.

Na een kwartiertje bij den bakker te hebben

vertoefd, ging Van Liefland aan den arm van zijn zoon naar huis, waar gediensstige boodschappers reeds hadden verkondigd, dat vader Van Liefland onder weg was ineengezakt. Groote ontsteltenis maakte zich van allen meester, maar toen Van Liefland in zijn huis kwam en men in den vreemden krijgsman den reeds lang dood gewaanden broeder herkende, stonden allen de tranen van blijdschap in de oogen.

Koffie werd gezet, boterhammen met ham werden verstrekt! En toen Willem zijn eetlust, en die was niet gering, had bevredigd, kwam Maarten met een nieuwe lange pijp.

„Jongenlief, daar heb ik maanden en maanden naar verlangd, zoo'n echte Hollandsche pijp, gestopt met Friesche baai, zooals vader die rookt.”

Nu was de beurt aan Willem te vertellen, hoe hij zoolang, zoo zonder eenige tijding, was weg geweest.

„Maar vaderlief,” antwoordde de stuurman, „iedere maal dat er maar eenige gelegenheid was van te schrijven, heb ik niet verzuimd, iets van mij te doen hooren. Ge hebt die brieven toch ontvangen?”

„Niet een, mijn jongen,” was het antwoord. „Alleen mijn geloof, dat de Heere het mij toch op Zijne wijze zou hebben kenbaar gemaakt, heeft mij staande gehouden in mijne verwachting, dat ge nog levend zoudt wederkeeren.”

„Nu, vader,” zei Willem, „ge ziet, uw geloof is niet beschaamd, en dat ik levend tot de mijnen ben wedergekeerd is niet meer geluk dan wijsheid, zooals de wereld zou zeggen, maar het is de trouwe hand Gods, die mij heeft gespaard.”

„En nu, vertel ons eens iets van uw wedervaren.” Willem begon met te vertellen wat in de vorige bladzijden reeds vermeld is; en vervolgde:

Willem vertelt zijn aankomst en verblijf in de Krim.

„Toen we voor Sebastopol het anker zouden laten vallen, dansten honderden en nog eens honderden lichten op eenigen afstand van ons.

Hoeveel schepen daar lagen, weet ik niet, maar daar het avond was geworden, had ieder schip zijn lichten op, die de kalme beweging volgden van het vaartuig, dat ze ontstoken had.

De zee was rustig en kalm, wat niet altijd het geval is, want men zegt, ik weet het niet bij onderzanding, dat het op de Zwarte Zee danig spoken kan, en de schepen lagen op zoodanigen afstand, dat het geschut der Russen ons niet deren kon.

Ternauwernood¹ waren de ankers gevallen of van

ons fregat gingen eenige vuurpijlen in de lucht. Nadat dit eenige malen was herhaald, kwam een boot aan boord, waarin onder anderen eenige officieren, die door den kommandant van ons schip met den meesten eerbied werden begroet.

Nadat zij eenigen tijd in de hut van den kommandant hadden vertoefd, werd ons meêgedeeld, dat we des anderen daags zeer vroeg aan den wal zouden worden gezet. Alzoo geschiedde.

's Morgens om vijf uur werden we gewekt. Brood, beschuit en thee werd ons verstrekt en om zes uur stak de eerste boot, beladen met de gewapende soldaten en geroeid door ervaren matrozen, van boord. Tot die soldaten werd ook ik gerekend.

't Is altijd een heerlijk gevoel weer vasten grond onder de voeten te hebben, als men lang op zee is geweest, en ik had wel om wat liefs gewild, dat ik op onzen verongelukten bodem naar Indië op weg ware geweest, dan gedwongen in vreemden krijgsmansdienst in de Krim de voeten te zetten.

Toen de laatste boot aan den wal was gekomen, werden we ingedeeld, en stapten naar een stad, gevormd uit lange rijen tenten. Hier en daar wapperde een vlag, zoodat men als het ware met een oogopslag kon zien of men in een Engelsche, Fransche of Turksche afdeeling was aangeland.

Natuurlijk werden we naar de Engelsche afdeeling gevoerd.

Het bleek wel, dat op onze aankomst was gerekend. Groote linnen tenten, vastgezet met touwen aan spijlen, in den grond geslagen, de bodem gedekt met stroo, moesten voor zestien man ieder dienen.

Op eenigen afstand stonden groote ketels, waaronder een lustig houtvuur brandde en waar onze maaltijd reeds werd bereid.

In de verte zagen we hooge wallen, bewapend met zware kanonnen, waarachter de Russen zaten, om iederen aanval af te weren. We hadden uitstekende spionnen, die ons van iedere beweging der Russen te voren inlichtten en dezen hebben gemeld, dat daar op die wallen ruim zevenhonderd stuks van het zwaarste geschut waren opgesteld.

Het was de Mogendheden daar in de Krim niet voor den wind gegaan. Zware stormen hadden de tenten in de lucht meegevoerd, cholera had menig soldaat ten grave gesleept, en al wat noodig is aan voedsel, brandhout en water voor zooveel duizenden manschappen, moest met schepen uit Turkije worden aangevoerd.

De tenten, waarin wij gelogeerd waren, vormden als het ware lange straten. In de Fransche afdeeling was er één niet door soldaten bevolkt, maar door ondernemende kleinhandelaars, die de troepen gevolgd waren, en die in allerlei zaken handel

dreven. Men kon daar nu letterlijk van alles koopen, vooral pijpen en tabak, vruchten en andere versnaperingen; knopen, naalden en garen en wol om de kleederen te verstellen.

Daar de soldaat te velde, in Engelschen dienst, een goede soldij geniet en het toch geen zin had spaarzaam te zijn, daar men niet wist of men den volgenden dag in het land der levenden zou zijn, zoo werd de soldij ook grif verteerd en maakten de Fransche kleinhandelaars uitnemende zaken. Armoede in den bepaalden zin des woords, hebben we dus niet geleden.

Aan het eind der tentenstraten stond hier en daar een van hout getimmerde loods met strooien dakbedekking. Die gebouwen werden lazarets genoemd. Het waren de ziekenhuizen en hospitalen van het leger. Daar werden de gewonden verpleegd en wanneer er geen uitzicht bestond, dat zij meer dienst zouden kunnen doen, dan werden zij naar een der transportschepen vervoerd, om in het lazaret weer ruimte voor anderen te maken. Dat menigeen op dat transport naar het vaderland er het leven bij inschoot en een begrafenis in de golven der zee verkreeg, is licht te begrijpen.

Bij de verpleging en verzorging van zieken en gewonden, maakte zich zeer verdienstelijk een Engelsche dame, miss Nightingale genoemd. Die dame had een oproeping gedaan en was gevolgd

door een aantal jongere dames, om in den Krimoorlog den soldaat de vrouwelijke hulp en verpleging te verschaffen, die hij anders moest missen en aan haar degelijk en flink optreden had menig soldaat, middellijkerwijze gesproken, te danken dat hij levend uit dezen oorlog terugkeerde, terwijl menig sterfbed van onherstelbaar gewonde soldaten, door haar liefelijk verschijnen en troostvolle woorden, werd verzacht.

Als ge nu denkt, dat we daar een gemakkelijk leventje hadden dan hebt gij het mis. Als men niet op de uiterste wachtposten geplaatst werd, waar men alle kans had, door een geweerkogel of door de scherven van een in de lucht aan stukken barstende granaat of houwitser gedood te worden, dan werden wij met spaden gewapend om uren aaneen loopgraven te maken, dat zijn gangen in den grond waardoor men langzamerhand den vijand kon naderen en eenigszins beveiligd is tegen het geweldig kanonvuur, waarop de Russen ons ont-haalden.

Doch ook de Russen werkten zoo in den grond, en de troepen naderden elkander zoo van beide zijden. Toch kon ieder begrijpen, dat spoedig een einde aan dat mollenwerk zou gemaakt worden.

Reeds eenige dagen had ik bemerkt, dat er iets buitengewoons op til was. De ordonnansen reden

met berichten af en aan, de troepen werden met zorg geïnspecteerd, de wapens nagezien en de kleding zorgvuldig onderzocht.

Op eenmaal in den vroegen morgen, ik denk

dat het zoo ongeveer vijf uur zal geweest zijn, werden de slapenden gewekt door hoorneschal. 't Was weldra een geloop en gedraaf als in een mierennest, dat door een onvoorzichtige trede van een voorbijganger was gestoord. Vroeger dan anders werden spijzen uitgereikt, de manschappen daarna nog eenmaal gemonsterd en voort ging het nu de versterkingen van de Russen tegemoet.

Deze laatsten waren vermoedelijk door hunne spionnen ingelicht, wat dien dag te wachten was en een kanonvuur, waarbij het hooren verging en dat donderde als een geweldig onweer, werd op de naderende vijandelijke troepen geopend.

Een kanonschot van onze zijde gelost was het teeken, dat tot een algemeenen aanval zou worden overgegaan. In de verte zagen wij het Fransche en Turksche leger opmarcheëren; en niet lang duurde het, of wij daalden regelmatig en bedaard af in de loopgraven. Niet licht zal ik dien dag vergeten. Ik gevoelde het, dat alleen de bewarende hand des Heeren mij uit dat gewoel levend zou terug brengen en plotseling drongen zich aan mijn herinnering op de woorden: „Zwem, zwem!”

Met weinige woorden beval ik mij aan in de bescherming des Heeren. 'Tijd om zich aan bespiegelingen over te geven was er niet. Tusschen het kanonvuur door hoorde men de muziek der Franschen!

Al voort en verder werden we van achter opgedrongen. Doch ook de Russen waren in dezelfde loopgraven afgedaald en beproefden, staande als een ijzeren muur, den opdringenden vijand den weg te versperren. Veel geweervuur werd in die loopgraven niet gehoord, er was geen tijd om het

geweer te laden, en met de bajonet ging men elkaar te lijf. Toen gebeurde wat nimmer uit mijn geheugen zal gewischt worden. Ik stond plotseling tegenover een Rus, een kerel als een boom, met korten, borsteligen baard. Gewapend met een pistool was hij gereed op mij af te drukken, toen

in den angst van de wanhoop ik de gelegenheid vond om een weinig te bukken. De kogel uit het pistool floot mij langs het oor, doch terzelfder tijd stootte ik den Rus de bajonet met kracht in de borst. Het wapen ontviel den man, hij hief de armen omhoog, en viel. De blik uit de oogen van dien Rus vervolgt mij nog als ik er aan denk. 't Was

niet de blik, waaruit haat sprak, maar meer een onuitgesproken klacht. Ik meende dat die groote, ronde oogen van de smart mij verwijtend aanzagen, totdat zij dichtvielen. Ik was uit de voorste rijen eenigszins naar achteren geraakt, doch verkeerde nog steeds in levensgevaar. Met zooveel kracht was de vlijmscherpe bajonet in het lichaam van den Rus gedrongen, dat ik den voet op den gevallen man moest zetten, om mijn wapen weder vrij te krijgen. En steeds werden wij door de kreten der officieren aangevuurd om voorwaarts te dringen, althans om tegen den wassenden stroom der Russen stand te houden.

Het was niet mogelijk. De gevallen manschappen versperden den voortgang in de loopgraven, en voor ditmaal hadden wij dien dag moeten wijken, toen een hoerah! uit duizenden keelen ons bemoeidigend in de ooren klonk.

Aangevuurd door de muziek, en door het voorbeeld der officieren waren de Franschen als een wervelstorm tegen de wallen van de Malakoff-vesting opgedrongen en geklauterd, steeds schreeuwende en elkaar aanvurende, totdat het gelukte de Fransche vlag op den veroverden grond te planten. Spoedig zweeg nu het kanonvuur der Russen, die rustig aftrokken, en zoo werd op 8 September het pleit beslecht, en moesten de Russen voor de overmacht zwichten.

De strijd van de mannen met de pen brak nu aan, om de vredes-onderhandelingen tot een goed eind te brengen. Een groot deel der overwinnende troepen nam nu bezit van de door de Russen verlaten stellingen. Ook wij konden onze tenten weder betrekken, ons van het stof reinigen, eenig voedsel tot ons nemen en uitrusten van de vermoeienissen van den dag.

De officieren hielden nu appèl, dat wil zeggen, zij lazen de namen op van de manschappen, die 's morgens waren uitgetrokken. Helaas, op een aantal namen werd geen „present” gehoord. Een vurig dankgebed, uit het hart voortkomende, steeg naar omhoog om den Heer te danken, die mij voor de tweede maal op zoo wonderbare wijze als uit de klauwen van den leeuw had gered. Doch van lang rusten was geen sprake. De zwaargewonden werden naar de lazarets gebracht, waar de wondhealers druk werk hadden en den daarop volgende nacht er niet aan konden denken zich eenige oogenblikken rust te gunnen, evenmin als miss Nightingale en hare helpsters, die aan de geneesheeren onschatbare diensten bewezen door hare gewaardeerde en belanglooze hulp.

Ik zal maar niet spreken van het gekerm, dat dien nacht van het slagveld en uit de lazarets opsteeg. Men moet er bij zijn geweest en er iets van hebben gehoord, om te kunnen oordeelen hoe wreed

de oorlog is! Ik heb zeker meer dan een Russisch soldaat gewond of gedood in den strijd van man tegen man in die loopgraven, maar nooit vergeet ik dien verwijtenden blik van den Rus, die door mijn bajonetstoot viel. Die man werd geroepen tot de verdediging van zijn geboortegrond en dan is tegenweer niet alleen verdedigbaar maar dure plicht. Van mijzelf spreek ik niet, daar ik soldaat was tegen wil en dank, maar God zal het bloed eischen van die vorsten en mannen in hoogheid gezeten, die zonder dringende noodzakelijkheid zoveel honderden en duizenden als ter slachtbank leidden.

Er bleef nu nog een pijnlijk werk over. Om ziekten te voorkomen was het zaak de dooden te begraven. De doode lichamen werden eenvoudig, de Rus naast den Engelschman of Franschman in de loopgraven gelegd en het uitgegraven zand over die lichamen gespreid. Terwijl ook ik, hiertoe aangewezen, nu bezig was, viel het mij op hoe, vooral de Fransche militairen, de knieën van elken gevallen Rus onderzochten. Spoedig had ik het geheim ontdekt. De Russische soldaat droeg een klein leeren beursje aan een riempje als een kousenband onder de knie en menig Franschman verheugde zich als hij een goudstukje vond tusschen andere kleine munten, voor hem van weinig waarde.

Doch eindelijk brak voor ons het oogenblik van de terugreis aan. In het laatst van September hield onze overste een toespraak tot de manschappen en werden we in sloepen geroeid naar het transportschip, dat ons naar Engeland zou terug brengen.

Wij hadden voor den tijd van het jaar althans een voorspoedige reis, en weinige weken na ons vertrek zetten wij voet aan wal van de Engelsche kust. Onze aankomst was door de lichtwachters reeds bekend gemaakt, want duizenden menschen verdrongen zich op de kaden en een muziekkorps blies er lustig op los. Erg netjes in de puntjes zagen wij er niet uit. De uniformen waren gesleten, ons schoeisel geelk meer op dat van een landlooper dan van een soldaat van koningin Victoria.

Nadat we in een groot gebouw aan een rijkelijk voorziene tafel waren ontvangen, werd ons gelegenheid gegeven onze wapenen in te leveren en kreeg ieder man, behalve een kleine som gelds en een papier, waarop vermeld stond ieders naam en een verklaring, dat hij aan den Krimoorlog had deelgenomen, verlof zijns weegs te gaan.

Ik had dat oogenblik wel zien aankomen en lang overdacht wat mij dan te doen viel. Mij zoo met een aalmoes naar huis te laten sturen, daartegen zou ik mij zoo lang mogelijk verzetten. Ik informeerde en begaf mij naar den Nederlandschen Consul, aan

wien ik alles meedeelde. Die heer trok wel een bedenkelijk gezicht, doch beloofde alles te zullen doen om mij voldoening te verschaffen. Ik ging dus in een zeemanslogement, moest dan bij die en dan weder bij een ander komen, om altijd weer hetzelfde verhaal te doen. Eindelijk kreeg ik bericht van, wat je hier zoudt noemen, den minister van marine. Mijn zaak was onderzocht, ik had gediend zonder handgeld enz. en de brief bevatte ook een stuk, dat ik maar te onderteekenen had en aan te bieden aan de generale thesaurie. Een uur of wat daarna had ik dat stuk ter bestemder plaats afgegeven en ontving nu honderd en twintig pond of een waarde van veertien honderd en veertig hollandsche guldens.

Met den logementhouder had ik spoedig afgerekend en ik veroorloofde mij de weelde van een cab, zoo noemen ze in Engeland een eigenaardig huurrijtuig, en liet mij brengen naar de kade, om de eerste de beste gelegenheid aan te vatten naar Vlaardingén terug te keeren. En hiermede heb ik mijn wederbaren verteld, zeg nu eens hoe het u ging, al den tijd dat ik afwezig was," zoo besloot stuurman Willem zijn verhaal.

Gedurende dat verhaal had de oude Van Liefland stil toegeluisterd. Hij doorleefde de oogenblikken, dat hij als met den Heere geworsteld had om het leven van den zoon, door iedereen dood gewaand,

die in zoo moeielijken weg gedragen werd op zijn gebed. „Hoe wonderlijk zijn toch de wegen des Heeren!” was alles wat de oude Van Liefland wist uit te brengen.

Van alles werd aan stuurman Willem meêgedeeld, en men zou van den nacht een dag gemaakt hebben, zooals zijn vader het uitdrukte, ware het niet dat deze het sein gaf, dat aan een blijde wederzien ook een eind behoort gemaakt te worden.

Na het gemeenschappelijk avondgebed, waarbij de oude Van Liefland schier geen woorden had, om den Heere te danken, zocht men de legerstede op en Willem vond zijn bed gespreid, als had hij het een dag te voren verlaten. Want het was het uitdrukkelijk verlangen geweest van Willem's vader, dat men in het kamertje, dat Willem altijd betrok als hij thuis was, niets verplaatste, maar het liet zooals het was. En al had ieder der huisgenooten sedert lang de gedachte aan een weêrkeer van Willem opgegeven, toch had men, om den ouden man niet te mishagen, de zaken gelaten zooals ze waren.

Des anderen daags was Willem reeds vroeg uit de veeren, en had zich gekleed met de oude kleederen, die hij vroeger gedragen had. Aan zijn vader deelde hij mede, dat hij naar Rotterdam ging om zijn Engelsche ponden in Hollandsch geld te wisselen, daar nieuwe, hem beter passende

kleeding te koopen en dan de reeders van het schip, waarop hij was uitgezeild, zijn wedervaren te vertellen.

Hoe die heeren reeders wel opzagen, toen zij den stuurman zoo plotseling voor zich zagen, zullen we maar niet beschrijven, noch ook welke moeite die heeren in het werk stelden om eenige schade-loosstelling te ontvangen voor het verlies van hun schip en het goed. Het getuigenis van dien eenig overgebleven stuurman werd niet voldoende geacht en de Rotterdamsche firma kreeg nimmer eenige vergoeding.

Toen Willem, gekleed in een nieuwen jekker, weer thuiskwam, vroeg zijn vader welke plannen hij voor de toekomst had.

„Dat zal ik u wel eens gauw vertellen, vadertje, en als u er zoo over denkt, als ik, dan is de zaak gauw beklonken. De oude tjalk mag wel eens op de helling, en ik zou hem eens degelijk doen herstellen.

En als gij mij nu den weg wijst, dan gaat gij niet meer varen, maar dan ga ik; gij zijt nu op een leeftijd gekomen, dat gij u wat rust moet gunnen. Als ik de aardappeltjes aanvoer, en u de Vlaardingsche en Schiedamsche klantjes bedient, mij dunkt dan zijn de verdiensten groot genoeg, om ons allen tevreden te doen zijn.”

Vader Van Liefland was in tweestrijd en keek

eens rond wat de andere kinderen zouden zeggen. Niemand zei een woord, men was gewoon wat vader oordeelde, als het best te beschouwen.

Plotseling scheen zijn besluit genomen. Bewogen stond hij op en reikte Willem de hand. „God zal je daarvoor loonen, mijn zoon!” sprak hij, „beter is het saam te werken dan gedwongen te worden Soldaat te worden tegen zijn wil!”

